

Doseljenici s barbarsko-rakljskog područja se uglavnom spominju u maticama vjenčanih, te prevladava hrvatski karakter prezimena. Djelo zaključuje poglavlje *Mletačko-austrijska granica u dolini rijeke Raše koncem XVIII. stoljeća* (213-225). Obrađuju se gospodarske djelatnosti Raške doline, te prijevori oko utvrđivanja mletačko-austrijske granice na temelju dvaju izvješća sa kraja 18. stoljeća.

Na kraju monografije, nakon bilježaka (226-267), nalazi se *Popis korištenih izvora, literature i rječnika* (268-276), sažeci na hrvatskom (277-278), talijanskom (279-280), engleskom (281-282) te njemačkom jeziku (283-285), indeksi mjesta, vlastitih imena te pojmova (286-310) te bilješka o piscu (311-314).

Vrlo pregledna struktura te analize opsežne arhivske građe čine djelo profesora Bertoše izvrsnim polazištem za daljnja istraživanja koja mogu potaknuti mnogobrojne teme kojih se monografija dotiče. Osim znanstvenoj javnosti, djelo će svim zainteresiranima poslužiti kao odličan uvid u prošlost Barbanštine, njene geografije, arhitekture i kulturnih dobara, te društvenih prilika.

Jelena Pavković

Nikola Cik, *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća*, Meridijani – Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju – Ogranak Matice hrvatske u Đurđevcu, Đurđevac 2016., 351 str.

Izdavačka kuća Meridijani u nakladničkoj cjelini Bibliotheca Historia Croatica, uz suizdavaštvo Društva za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju te Ogranak Matice hrvatske u Đurđevcu, objavila je kao 74. u nizu knjigu *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća* autora Nikole Cika. Djelo je tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske i Koprivničko-križevačke županije, a recenzenti su akademik Dragutin Feletar i prof. dr. sc. Velimir Piškorec. Treba napomenuti da je ova knjiga nastala na temelju diplomskog rada Nikole Cika, koji je izrađen pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Hrvoja Petrića i obranjen u veljači 2015. na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti i Društvo za hrvatsku povjesnicu dodijelili su, u okviru festivala povijesti – Kliofesta 13. svibnja 2016. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, Nikoli Ciku radi vrijednog doprinosa historiografiji nagradu "Ferdo Šišić" za diplomski rad.

Knjiga *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća* sastoji se od 17 poglavlja, koja se granaju na niz potpoglavlja, i broji 351 stranicu. U uvodnim je poglavljima opisan tijek istraživanja – postavljena su glavna istraživačka pitanja te su naznačeni metodologija i ciljevi istraživanja povijesti okoliša i demografskih kretanja na širem prostoru Đurđevca i Virja. To se područje tada nalazilo u sjeveroistočnom dijelu habsburško-osmanskog pograničja, odnosno u okviru Varaždinskog generalata na kojem je 1745. godine formirana Đurđevačka pukovnija. Prvi dio knjige (23-34) donosi poglavlja u kojima se ukratko propituju neki problemi iz prošlosti đurđevačko-virovske Podravine u srednjem vijeku radi stvaranja okvira za razumijevanje i usporedbu stanja gospodarstva, stanovništva i okoliša u kasnijem razdoblju. U tom kontekstu autor u zaključnom razmišljanju na kraju ove cjeline ispravno ističe da su demografske, ekonomske i ekohistorijske posljedice osmansko-habsburškog sučeljavanja na ovom prostoru u kasnosrednjovjekovnom i ranonovovjekovnom razdoblju još uvijek

nedovoljno istražena tema. Drugi se dio knjige (35-124) sastoji od četiri opširna poglavlja u kojima se opisuju osnovni elementi okoliša u đurđevečko-virovskoj Podravini: rijeka Drava i njezine zaobalne vode, Đurđevečki peski, Međurečka gora (današnja Bilogora) i šumski predjeli. Poglavlje o političkim prilikama i formiranju vojnokrajiške strukture na promatranom prostoru u drugoj polovini 18. stoljeća te poglavlje o demografskoj slici đurđevečko-virovske Podravine u istome razdoblju, kao i poglavlje o razvoju konaka čini treći dio knjige (125-198). U četvrtom dijelu knjige (199-206) autor je u osnovnim crtama naznačio neke teme vezane za percepciju okoliša – tako je primjerice obradio problematiku toponima te na izabranim primjerima moderne naivne umjetnosti tematizirao doživljaj okoliša. Ovim se djelom nastojalo ukazati na interakciju čovjeka i okoliša kroz turbulentne povijesne mijene na ovom podravskom prostoru. Rezultati tih procesa u konačnici su dijelom ostali sačuvani u kolektivnoj svijesti ljudi ove regije, i svoj su odraz dobili u razvoju određene kulture i načina života ovoga dijela Podravine. Uz zaključak, sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, knjiga je opremljena odgovarajućim ilustracijama, iscrpnom bibliografijom, životopisom autora te vrijednim popratnim priložima.

Prilozi u djelu *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća* potkrjepuju autorova promišljanja, i vrlo su važni za razumijevanje obrađene problematike. U završnom su dijelu knjige prilozi pregledno razvrstani po skupinama: popisi obveznika podavanja (kućedomaćina) župnicima u selima đurđevečko-virovske Podravine, rodoslovlja nekih đurđevečkih i virovskih obitelji, tablično prikazani podaci o broju krštenih (rođenih), vjenčanih i umrlih (pokopanih) zabilježeni u crkvenim matičnim knjigama (Đurđevac, Brod, Kloštar Podravski i Virje), popis dijela vojnika (graničara) iz Đurđevca iz 1772. godine, usporedna tablica toponima (naziva rudina) na području đurđevečko-virovske Podravine (18.-21. stoljeće) te transkript i prijevod na hrvatski jezik Šumskih uredbi iz 1787. godine. Također, među priloge spada i pet rekonstruiranih kartografskih priloga na kojima su prikazani osnovni elementi okoliša (vodotoci, šumske i pješčane površine), prometna infrastruktura i specifični elementi koji su predmet istraživanja rada (mlinovi, konaci, kvartovi naselja Đurđevac, položaj sakralnih objekata i drugo).

Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća napisana je na temelju velike količine raznolikih vrsta neobjavljenih i objavljenih povijesnih izvora (osobito matičnih knjiga i kartografskih podataka) te odgovarajuće literature, a u obradi tematike autor je pristupio kritički i analitički prema autoritetima i spoznajama dosadašnje historiografije. Na jedan inovativan način interpretirao je prikupljene podatke spretno rabeći pri tome ekohistorijski pristup i metode povijesne demografije. Pri tome valja istaknuti da je Cik tek na početku svoje istraživačke i znanstvene karijere, a ovim je djelom pokazao visoki stupanj marljivosti i autorske zrelosti. Zaključci proizašli iz ovog slojevito pisanog djela predstavljaju dobru osnovu za slična istraživanja i usporedbu s drugim mikroregijama i vojnokrajiškim područjima, jer ova knjiga predstavlja rezultate istraživanja izabranih aspekata povijesti Đurđevca i Virja, dvaju vojnokrajiških naselja u Podravini, s naglaskom na drugu polovinu 18. stoljeća. U svojim je promišljanjima Cik donio niz novih tumačenja i prijedloga za daljnja istraživanja – npr. ističe važnost proučavanja razvoja mlinarstva, utjecaj poplava na život ljudi i promjene u okolišu, potrebu istraživanja klimatskih promjena, značaj iskorištavanja šumskog fonda i plodova, ukazuje na problematiku nastanka konaka i razvoja Đurđevca kao sajmenog mjesta, itd.

Uz općenite pohvale knjizi, dobro bi bilo da, radi lakšega korištenja i još bolje preglednosti, ovo multidisciplinarno pisano djelo ima i odgovarajuće kazalo pojmova. Također, treba

spomenuti da se kroz tekst mjestimično može naići na manje pogreške u pisanju (npr. Hrvatmi, razdovjiti, đurđevečko-virovskoj Podravini, mjesštana, perconificirati i dr.) koje su promakle u završnoj redakтури teksta, ali u bitnome ipak ne remete čitanje i razumijevanje napisanoga.

Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća pokušala je na temelju rezultata dosadašnjih istraživanja objasniti osnovna obilježja i trendove suodnosa / suživota ljudi i okoliša na prostoru đurđevečko-virovske Podravine. Time je ova knjiga, kako u završnom poglavlju "Umjesto pogovora" ističe urednik Hrvoje Petrić, otvorila mnoga nova pitanja, ponudila neke odgovore, a neka je pak pitanja ostavila otvorenima za nova istraživanja koja bi sukladno metodološkom obrascu, koji je uspješno koristio autor, trebala potaknuti nove načine obrade i prezentiranja povijesne građe. Takvim je pristupom autor pokazao visok stupanj otvorenosti i originalnosti u promišljanju povijesne tematike, jer se ono prošlo ogleđa u pokušaju razumijevanja šireg konteksta izazova s kojima se suočava današnji čovjek u globaliziranom društvu. Ponude ni bi odgovori mogli poslužiti u budućim nastojanjima glede planiranja prostora i organiziranja života ljudi u ovom dijelu Podravine (npr. danas gospodarski pomalo zapušten, nedovoljno iskorišten i slabo naseljen prostor konaka može biti dobra prilika za razvoj farmi i revitalizaciju stanovništva, jer je tu nekad bujao život). Zbog svojeg znanstvenog doprinosa ova će knjiga zasigurno biti nezaobilazna referentna točka za buduće istraživače sličnih tema, a Nikola Cik i svi koji su pridonijeli nastanku ovoga djela zaslužuju čestitke, jer su pokazali lijepu perspektivu recentne hrvatske historiografije.

Ivica Zvonar

Josip Celić, *Stanovništvo grada Paga za francuske uprave po anagrafu iz 1810. godine*, Matica hrvatska – Ogranak Pag, Pag 2016., 174 str.

Knjiga Josipa Celića naslovljena *Stanovništvo grada Paga za francuske uprave po anagrafu iz 1810. godine* prvorazredno je djelo za proučavanje povijesne, osobito demografske, problematike otoka Paga početkom 19. stoljeća, ali je autor analitičkim pristupom vrelima paške provenijencije upozorio i na niz drugih društvenih i demografskih problema paške komune ne samo u spomenutom, već i u ranijim povijesnim razdobljima, tako da cijela knjiga donosi refleksije na uzroke razvitka paške komune u ranijim stoljećima i desetljećima koja su uslijedila nakon nastanka anagrafa. Iz spomenutog možemo zaključiti da se radi o knjizi koja, koliko god je omeđena i ograničena izvorom istaknutim u samom naslovu, pruža niz podataka iz paške povijesti od srednjovjekovnog razdoblja pa sve do 19. stoljeća.

Knjiga je podijeljena u četrnaest osnovnih i logičkim slijedom poredanih poglavlja. Kao i svaka znanstvena monografija, i ovo djelo započinje uvodom, ali i predgovorom dugogodišnjeg autorovog mentora i ugledne hrvatske povjesničarke – Božene Vranješ Šoljan.

Valja naglasiti da prvo poglavlje, naslovljeno *Stanovništvo grada Paga po anagrafu iz 1810. godine*, sadrži 10 potpoglavlja čija je zajednička karakteristika statistička i povijesno-demografska analiza podataka koje nalazimo u spomenutom anagrafu. Autor svoju analizu stanovništva grada Paga započinje razmatranjima njegove kasnosrednjovjekovne strukture, pravilno zaključujući kako su one temelj za kasnije društveno i staleško strukturiranje pašskog društva. Pored toga, autor nas upoznaje i sa povijesnim i crkvenim prilikama u Pagu kao i povijesno-pravnom tradicijom Paga od srednjega vijeka do početka 19. stoljeća, odnosno do pojave